

Katarzyna Kwaśniewicz

Współczesne trendy i kierunki w rozwoju konserwacji archiwaliów w Polsce w XX i XXI wieku

Streszczenie

Tematem pracy jest ukazanie procesu kształtowania się dzisiejszego obrazu konserwacji zbiorów archiwalnych w Polsce. Praca opiera się na rozważaniach na temat zmian, jakie zachodziły w sposobie myślenia o archiwaliach i ich potrzebach, oraz form świadomego opiekowania się nimi.

Wytyczoną tematykę analizowano wielopłaszczyznowo – nie tylko z perspektywy historycznego rozwoju opieki nad zabytkami osadzonego w realiach politycznych kraju, ale również od strony konkretnego przypadku, jakim jest powstałe w 1932 r. Archiwum Państwowe w Katowicach. Zagadnienie starano się także ukazać przez pryzmat losów trzech wybranych postaci – konserwatorów, introligatorów, praktyków, z których najważniejszą jest Bonawentura Lenart – ojciec polskiej konserwacji papieru.

Na aktualny obraz ochrony zbiorów miały znaczący wpływ kształtujące się w XX wieku doktryny konserwatorskie. Tworzone standardy uformowały kodeks etyki zawodowej, który, choć wyznacza azymut działań konserwatorskich, to nie uwalnia od wszystkich rozterek. W pracy eksponowano przykłady dylematów konserwatorskich – w tym wyjątkowy przypadek etyczny, czyli makulaturę introligatorską ukrytą w oprawach ksiąg. Podobnie masowa digitalizacja akt i wynikające z niej konserwatorskie przygotowanie zbiorów do skanowania wywarły istotny wpływ na kształt ochrony zasobu, stając się jednocześnie oddzielnym zadaniem służb konserwatorskich. Współczesna ochrona zbiorów opiera się na gromadzeniu informacji o zasobie. Informacji o pojedynczym obiekcie dostarcza tworzona w trakcie prac dokumentacja konserwatorska, natomiast o całym zbiorze – badanie stanu zachowania akt. W pracy przedstawiono metodykę oraz wyniki badania przeprowadzonego na przykładzie zbioru zgromadzonego w AP w Katowicach. Podobnie wdrożenie w magazynach archiwalnych systemu zarządzania szkodnikami może przyczynić się do zwiększenia świadomej, a tym samym lepszej ochrony dziedzictwa. W pracy jeden z podrozdziałów poświęcono właśnie temu zagadnieniu. Jako czynnik niszczący zbiory archiwalne przywołano również działalność człowieka. Troską dzisiejszych konserwatorów są bowiem nieprawidłowo wykonane w przeszłości naprawy ksiąg przy użyciu nieodpowiednich materiałów i technik. Zaproponowane wytyczne konserwatorskie mogą być pomocne w uniknięciu tego typu zniszczeń w przyszłości.

Pracę kończy analiza wyników ankiety konserwatorskiej przeprowadzonej w większości archiwów państwowych w kraju.

Praca wyznacza nowe perspektywy badawcze, gdyż problematyka konserwacji materiałów archiwalnych jest interdyscyplinarną i młodą gałęzią konserwacji papieru. Daje przestrzeń dla rozważań nie tylko o charakterze praktycznym, ale przede wszystkim teoretycznych – zrośniętych z humanistyką.

Summary

The PhD thesis is to introduce the process of shaping current image of conservation of archival collections in Poland. The PhD thesis is based on reflections on the changes that have occurred in thinking about archives – what they need and how we must conscious care for them.

The indicated topics is analyzed on many levels – not only from the perspective of the historical development of the care of monuments embedded in the political reality of our country, but also from the point of view of a specific case, which is the State Archive in Katowice which was founded in 1932. Attempts were made to show the issue through the prism of the fate of three selected personage – conservators, bookbinders, and practitioners. The most significant person who is considered of the father paper conservation in Polish is Bonawentura Lenart.

The current image of the protection of the collections was significantly influenced by the conservation doctrines taking shaped in the 20th century. The created standards shaped the code of professional conservation ethics, but it is still not free from dilemmas.

The PhD thesis introduces conservation dilemmas examples – including an exceptional ethical case, which means bookbinding waste paper hidden in book bindings. Similarly, the mass digitization of archives and the resulting conservation preparation of the collections for scanning had a significant impact on the shape of the conservation of the resource. They became a new, separate task of the archival conservator.

Contemporary collection protection is based on gathering information about the resource. Information about a single object is provided by the conservation documentation created during the work, and information about the entire collection is provided by the statistic research of the state of resources condition. The work presents the methodology and results of the study carried out for the example of the collection in the State Archives in Katowice. The implementation of a pest management system in archival magazine have contributed to increased conscious and thus better protection of heritage.

Human activity is also mentioned as a factor destroying the archives. The concern of today's conservators is incorrectly carried out in the past repairs of books using inadequate materials and techniques. The proposed conservation guidelines may be helpful in avoiding this type of damage in the future.

The ends with an analysis of the results of a conservation questionnaire conducted in most state archives in the country. The PhD thesis sets new research perspectives, as the issue of conservation of archival materials are an interdisciplinary and young branch of paper conservation. It gives space for consideration not only a practical nature, but also all theoretical – connected with the humanities.